
Recenzie

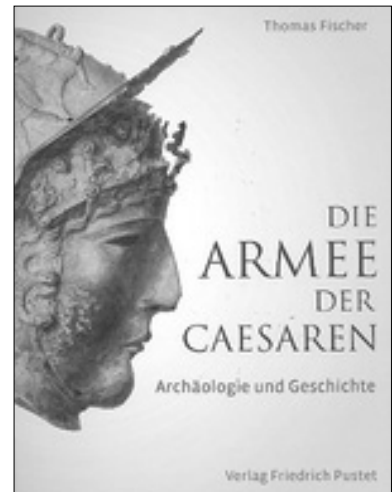
Thomas Fischer

Die Armée der Cesaren. Archäologie und Geschichte.

Regensburg 2012

Mit Beiträgen von R. Bockius, D. Boschung, Th. Schmidt

415 p. (text, bibliografie, prescurtări, indici)

A apărut în sfârșit o lucrare care pune la îndemâna cercetătorilor armatei romane și studenților în arheologia romană, un instrument de lucru sistematic despre armata romană. Spun instrument de lucru pentru că lucrarea depășește vechiul sistem de înșiruire a trupelor, gradelor, bățăliilor, schemele tactice etc și ne pune în față armata romană ca instrument de război a statului roman în toată perioada de existență, pe baza izvoarelor arheologice. Acestea sunt compuse în special din monumente mari, armament, echipament, artileria, uneltele de lucru ale soldatului roman, decorații și distincții.

Sunt prezentate apoi, foarte pe larg, construcțiile făcute de armata romană: fortificațiile (organizate apoi pe tipuri cronologice, pe unități militare), lucrările de baraj (valuri, ziduri, baraje).

În final sunt prezentate pe scurt etapele istoriei militare romane din epoca republicană până în epoca târzie, tot din punct de vedere arheologic.

Ultima parte de prezintă flota romană de război.

În anexe avem o bibliografie foarte amplă, lista ilustrațiilor și indici.

Lucrarea lui Th. Fischer, format mare, are 415 pagini de text (note și referințe, bibliografie pe capitole și la sfârșit pe autori, indici și 574 ilustrații foarte complexe: hărți, planuri, scheme, schițe, artefacte militare culese din principalele lucrări de specialitate, de foarte bună calitate.

Voi prezenta acum părțile principale și mai ales pe acelea care includ perioada când armata romană a asigurat securitatea provinciilor dacice.

Partea I prezintă principalele probleme ale soldatului roman: o istorie a cercetărilor, armamentul, armele legiunilor și trupelor auxiliare, simbolurile gradelor militare, observații asupra activităților actuale de reenactment și rolul lor.

Partea III prezintă îmbrăcămintea, armamentul și echipamentul prin prisma descoperirilor arheologice: infanteria (îmbrăcămintea, arme de apărare, arme de atac; foarte pe larg sunt prezentate armele individuale de atac – gladius și spatha –, tipurile și anexele lor). Mai puțin prezentate sunt armele de luptă la distanță (lănci, sulițe, săgeți și arcul); cavaleria (îmbrăcămintea, arme de apărare, arme de atac, hamurile cailor, armament de paradă). În cazul cavaleriei sunt prezentate pe larg coifurile de cavalerie (pentru care autorul a făcut o adevărată pasiune); artileria (aruncătoarele de bolovani și bile, aruncătoarele de săgeți); simbolurile și instrumentele de semnalizare; decorațiile și distincțiile; uneltele unităților de pionieri, rucsacurile soldaților, corturile folosite în campanie.

Partea IV discută pe larg construcțiile militare: castrele pentru legiuni, castella pentru trupele auxiliare, turnurile de observație și semnalizare. Este partea cea mai dezvoltată a lucrării, unde cercetătorul găsește aproape tot ceea ce caută. Sunt analizate structurile interne ale castrelor (cu o tipologie generală), anexele, o tipologie a castrelor în funcție de tipul de unitate militară staționată (castrele pentru legiuni, castre pentru vexilații de trupe, castre pentru trupe auxiliare – alae, cohortes, numeri –); nu sunt uitate nici infrastructurile sistemelor defensive (drumurile, canalele etc); sunt prezentate în mod special granițele fortificate (limites și ripae) ca formă de organizare a apărării (din Britannia – pe Rin și Dunăre – Asia Mică, până în Africa de nord. Este foarte adevărat că nivelul de prezentare este foarte diferit și cantitativ și calitativ.

În acest capitol se poate orienta cercetătorul de castre pentru a-și încadra fortificația de care se ocupă. Sunt prezentate în general castrele mai bine cercetate, astfel că analogiile sunt mai valabile.

Sunt analizate tipuri de valuri de pământ (de incintă), șanțuri de apărare, tipuri de intrări la castre de pământ, tipuri de porți la castre de piatră.

În fine, sunt prezentate mai pe scurt fortificațiile romane târzii, tot pe zone de graniță, începând din vest și sfârșind în Asia Mică și Orientul Apropiat. Analiza lor este foarte limitată, lipsesc marile transformări ale fortificațiilor care s-au petrecut pe Dunărea de Mijloc și de Jos în Orientul Apropiat. Lipsesc planurile tipice.

Partea V prezintă etapele de dezvoltare ale istoriei militare romane de la Republică la Epoca Romană Târzie, pe baza izvoarelor arheologice și în special pe baza evoluției artefactelor militare. Autorul a fixat șase perioade mari (în care credea el se poate mai bine preciza evoluția): epoca republicană; de la Augustus la Nero; de la Vespasianus la Traianus; de la Hadrianus la S. Severus; de la Caracalla la Diocletianus. Sunt analizate conflictele militare, asigurarea granițelor, armamentul și echipamentul la legiuni, trupe de infanterie, trupe de cavalerie și în fine epoca romană târzie, până la epoca bizantină timpurie.

Se poate observa că istoria Daciilor se încadrează în trei perioade, lucru care va face – în măsura adoptării acestei împărțiri cronologice – să se studieze evoluția istoriei militare din Dacia după măsurile generale, valabile în Imperiu.

Partea a VI-a se referă la flota romană de război. Autorul a încredințat această parte la doi cercetători de la Muzeul Flotei din Mainz, specialiști în problemă.

Pentru cercetătorii care studiază armata romană din Dacia, este deci foarte importantă partea a III-a, unde se prezintă îmbrăcămintea soldatului, armamentul și echipamentul, precum și distincțiile și decorațiile. În general, în Dacia nu prea s-au încercat studii asupra armamentului și echipamentului, ci s-au oprit mai mult la studiile asupra armelor pentru luptă la distanță. Celelalte aspecte au fost atinse în trecut și nefundamental.

Și mai importantă este partea a IV-a, unde sunt analizate și prezentate construcțiile armatei roman. Deși s-au făcut și pentru Dacia progrese mari, ansamblul încă nu a fost analizat în detalii.

Lucrarea lui Th. Fischer răspunde la cerințele de acum și de viitor ale arheologiei militare, respectiv armamentul și echipamentul, construcțiile militare, dar aceasta înseamnă, pentru cercetătorii Daciei romane, mai ales efectuarea de săpături arheologice în castre, care să rezolve detaliile.

Ceea ce se poate reproșa lucrării lui Th. Fischer este limitarea datelor despre artileria romană și romană târzie, lipsa unei analize detaliate asupra armelor pentru lupta la distanță (lănci, sulițe, săgeți).

Se mai poate reproșa folosirea, în cazul istoriei militare a Dunării de Mijloc și de Jos, a unor lucrări de mâna a doua privind castelele din Pannonia Inferior, Moesia Inferior, Dacia. Ar fi fost de bine să fie citate lucrările lui P. Kovács (Pannonia), Vl. Kondić (Moesia Superior), M. Zahariade, R. Ivanov (Moesia Inferior), N. Gudea, D. Isac (Dacia). Nu am nimic contra lucrărilor de mâna a doua, dar de multe ori au copiat greșit planurile originale, au redat greșit situațiile militare, au datat chiar greșit unele fortificații.

Oricum, cartea lui Th. Fischer rămâne un prețios manual de arheologie castrensă.

N. Gudea